

O'QUVCHILARNING ILMIY DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISH. AQLIY TARBIYA.

Norqulova Madina Mengdamin qizi

Ochildiyeva Iroda Komil qizi

Termiz davlat pedagogika instituti talabalari.

norqulovamadina@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim muhitida o'quvchilarni ilmiy dunyoqarashini shakllantirish, tafakkurni shakllantirish, aqliy tarbiya, ilmiy dunyoqarashning asosiy belgilari, o'quvchi dunyoqarashini shakllantirishning shakl, metod va vositalarining nazariy metodologik asoslari to'g'risida ma'lumotlar o'rin olgan. Ta'limning shaxsga yo'naltirilganligi, o'quvchiga qaratilganligi va o'qituvchining o'quvchilar bilan o'zaro munosabati, ma'naviy-axloqiy jihati, insonparvarlik qadriyatlari almashinuvi jarayoni ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: dunyoqarash, tafakkur, o'quvchi, aqliy tarbiya, shaxs, intellektual, hayotiy qadriyatlar, estetik nuqtayi nazarlar

Abstract: This article contains information on the formation of the scientific worldview of students in the educational environment, the formation of thinking, intellectual education, the main features of the scientific worldview, the theoretical methodological foundations of the forms, methods and means of forming the student's worldview. The orientation of education to the individual, the orientation to the student and the interaction of the teacher with students, the spiritual and moral aspect, the process of exchanging humanistic values are considered.

Keywords: worldview, thinking, student, intellectual education, personality, intellectual, life values, aesthetic points of view

Insonlarning ilmiy dunyoqarashga ega bo'lishi hamma zamonda hammuhimahamiyat kasbetmoqda. Ilmiy dunyoqarashga ega bo'lgan shaxs dunyoda ro'y berayotgan voqea-hodisalar, tabiatjamiyat hamda ilm sohasiga doir hodisalar va fikrlarning mohiyatini to'g'ri talqin qila oladi vahechqanday dalil bilan o'z aksini topmagan fikr va voqealarni ishonchli deb qabul qilmaydi. Ilmiydunyoqarashga egalik shaxsning mustaqilligi, erkin fikr yuritishi, fikrlarining aniq isbotini topganligiva mantiqiyligi bilan ajralib turadi. Bunday shaxslar har xil oqimlarga va inson ongini o'zgartirishgaqaratilgan g'oyalar ta'siriga tushib qolishi amrimahol. Bunday insonlar o'ziga va kelajagigaishonchibaland.Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ilmiy dunyoqarashni shakllantirish muhimahamiyat kasbetadi. O'zbekistonda Respublikasining Prezidenti

Shavkat Mirziyoyev "Farzandlarimizning qobiliyatini ro'yobga chiqarishga bolalikdan etibor berib, ularning kamoloti uchun barcha imkoniyatlarni safarbar etsak, yurtimizdan yana ko'plab Beruniylar, Ibin Sinolar, Ulug'beklar yetishib chiqadi, men bunga ishonaman" deb ta'kidlagan edilar. Yosh avlodning dunyoqarshinishakllantirish o'quvchilarning har tomonlama yetuk, intellektual salohiyatli, erkin fikrga eganutqiravon, komil inson bo'lib yetishishiga ilmiy dunyoqarash asos bo'lib hizmat qiladi deb talqinqilsakmaqсадga muvofiq bo'ladi. Bolada ilmiy dunyoqarash o'z-o'zdan payda bo'lmaydi. Buningtagzamirida o'qituvchi o'quvchining birgalikdagi mehnat faoliyati va o'qituvchining mas'uliyati vazifasiyotadi. Ilmiy dunyoqarashni shakllantirish ikki yo'l: tajriba va mantiq bilan hosil qilinadi.

O'qituvchining o'quvchilarga muammoli masalalar va ziddiyatlar bilan yuzlanishi, o'quvchilarning masalaga yechim topishga ilmiy yondashuviga olib keladi. Bu holat o'quvchilarning mustaqil izlanishi, o'z ustida ishlashi va ilmiy kitoblarni o'qishiga turtki bo'ladi. Ilmiy dunyoqarash o'z ustida ishlash ilmiy kitoblar o'qish orqali shakllanadi va asta-sekin rivojlanib boradi. Ilmiy dunyoqarashni shakllantirishning omillaridan biri fanlarning o'zaro aloqadorligidir. Fanlarning o'zaro aloqadorligi, ijtimoiy va tabiiy omillarning o'zaro muvofiq bo'lganligidan, ijtimoiy munosabatdan unumli foydalanishga intilish maqsadga muvofiq bo'ladi. Bir fanni ikknchi fangabog'lash orqali o'quvchining boshqa fanlaga qiziqishi ortadi. Bolaning dunyoqarashinishakllantirish omillaridan yana biri muammoli ta'lim. Muomali ta'lim dars jarajoni muhimro'lo'ynagani kabi ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda ham muhim jarayon. Muammoli ta'limning ilmiy dunyoqarashni shakllantirishdagi o'riniga to'xtalsak quyidagilarni qamrab oladi: O'quvchilarni ilmiy, didaktik, ijodiy fikrlashga o'rgatadi, u o'quv materiallarini ishonarli qiladi, bu bilan bilimlarning e'tiqodga aylanishiga ko'maklashadi, u odatda ancha ta'sirchan bo'lib, chuqur intellektual his-tuyg'ular, shu jumladan ko'tarinki ruh, hissini o'z imkoniyatlari va kuchiga ishonch ma'suliyati vujudga keltiradi, shuning uchun u o'quvchilarni qiziqtiradi, ilmiy bilishga jiddiy qiziqishni tarkib toptiradi. Haqiqat qonuniyatning mustaqil kashf etilishi olingan bilimlarni unutmashligi aniqlab chiqilgan, mustaqil hosil qilingan bilimlar unutilgan taqdirda ham ularni tez qayta tiklash mumkun. O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini paydo qilay rivojlantiradi va kengaytiradi shu bilan birgalikda ma'naviyatini oshiradi. Ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda rebuslarni qo'llash. Rebus sur'at, harf va ba'zi belgilarifoda etiladigan topishmoq. Rebuslar birinch navbatta qiziqarli bolani qiziqтира oladi, o'yin orqali tushuntirish samara beradi. Rebusning samaralari quyidagilar: o'quvchilarning fikrlarini rivojlantirishga hissa qo'shadi, ular aqil, mantiq, sezgi, Rebuslar zeyraklikni tarbiyalaydi, bolaning dunyoqarashini kengaytiradi, yangi

so'zlarni yodda saqlashga yordam beradi, vezual xotirani rivojlantirishga, imlo qoidalarini to'g'irlashga yordam beradi. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak hamma narsaning tag zahirida albatta mehnat, harakat yotadi. Har bir o'qituvchi yuqorida keltirilgan usullar orqali bola bilan harakat ishlasa albatta natijaga erishadi. Albatta yosh avlod bizning kelajagimizdir. Har bir shaxs ilim yo'lida harakat qilar ekan, o'zining jamiyatga kerak ekanligini, uning bir bo'lagi ekanligini his etsa, albatta O'zbekiston rivojlanishda yuqori cho'qqilarga erishadi. Bularning hammasi yoshlikdagi olingan ilmiy bilimlarga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaeva B.S. Fanlararo aloqadorlikning metodologik- didaktik asoslari (Ijtimoiygumanitar yo'nalishlardagi akademik litseylarda matematika o'qitish misolida).: p.f.n. diss. - Toshkent: TDPU. 2006. - 49 b.
2. Abduqodirov A.A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. - Toshkent: Iste'dod, 2008. - 180 b.
3. Primov Sh.Q. Bo'lajak o'qituvchilar kommunikativ kompetentligini rivojlantirish: Dis. ... ped. fan. nom. (PhD) - Toshkent, 2020. - 114 b.

ISSN 2181-0842 / Impact Factor 4.526

324

4. Mahliyo Hamdullayeva Andijon davlat chet tillari instituti „O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish” 322-324 b May 2025